

Ada Negri:

Pozdrav.

Na borce mislim jaz motike — krepki
kljubujejo nalive šumnim, solncu
in kopljejo iz zemlje vse razžgane
borni si kruhek.

Jaz mislim na junake krampa — črne
in silne borce v vročih rudokopih,
hropeče v neprodni kleti temi
brez odpočitka.

... Čuj, grom se plazi gluhi iz dalj — in
poka
in ruši se obok z mogočnim hrumom
in vse je prah, teman prepad in dolgi
smrtni vzdihljaji.

Zijá osrče hriba iz kamenja
in zmagovita para se izgublja,
pozdravlja jo ob priborjenem izhodu
solnce blesteče. —

... Na borce misli mislim, duh gori jim
ves plemenit v mrzličnem hotenju,
vodniki, mučeniki v topem ljudstvu
kličejo v bitko:

Jaz mislim na vsakogar, ki se trudi,
bedi, umira nepoznan. Iz prsi
mi klic prek zemlje gre, da vse odmeva:
Zdravi, junaki!

* * *

Pozdravljena, železna gola prsa,
telesa silna, mišičaste roke,
utrjene v grmečem krik, šumu
tvornic, delavnic!

Pozdravljeni vsi vi, ki delo vnema
ponos vam sveti, vsi, ki mreže v delu,
vi vsi, ki misli, dleta ste, sekire
borci neustrašni!

Pred mano gibljejo v prikazni grozni
obrazi se delavk, vsi smrtnobledi,
se ladje zibljejo in tonejo v viharju
divje nevihte,

otroci trudni, starci osiveli,
razbita trupla, spačeni obrazi
in vsa in vsa neskončna nedogledna
bleda množica.

Od daleč slišim šum glasov, mrmranje,
udarce krampov, kladiv, težkih drogov,
in nad tem hrumom, ki zemljo oživilja,
prosta prepevam!

O tebi pojem, razkropljena in trpeča
človeštva velika družina!... Bij se,
in upaj, trpi, delaj, ne počivaj:
hip je življenjel

Na bitke dela! Na glave zmagalcev
in na premagancev boj zadnji smrtni
zre jasni in nesmrtni pogled božji
solnce bleščeče!
(A. Remec.)

Ali si že prispeval za delavski tisk? —
Danes daruj 1 dinar v ta namen!

E. Kukman (Trbovlje):

Naš praznik.

Bliza se z naglimi koraki dan, v katerem svetovni proletarijat združen brez razlike strank, brez razlike svetovnega naziranja ali političnega mišljenja, slavi kot dan bratstva, sloge enakosti, — kot dan zmage delavca nad lenuhom, kot dan, kateri naj vsaj enkrat v letu pokaže našim izkoriščevalcem, da smo složni mi delavci, akoravno se v ostalih 364 dneh grizemo med seboj, — kar je žali Bog bridka resnica. Mi kršč. socialisti stojimo trdno in neomajano na stališču, da si podajmo roke, — vsaj v gospodarskih vprašanjih, v vprašanjih, katera se tičejo vsacega posameznika, bodisi v rudniku, tovarni, železnici itd., v vprašanjih torej, katera zadevajo celokupno delavstvo. 1. maj naj bode tista zvezda vodnica na obzorju delavskega pokreta, katera bode postavila ves proletarijat vsaj v gospodarskih vprašanjih v enotno fronto, v fronto, katere naš skupni sovražnik, to je brezobzirni kapital, ne bode mogel prodreti tudi s svojimi milijoni in milijardami ne, ampak bode moral kapitulirati pred to maso zavednega delavstva.

1. maj! Posebno za nas kršč. socialiste je ta dan, ta mesec posebnega pomena. Ali ni ta dan, ta mesec posvečen Materi največjega učenika proletarca — Kristusa, ali ni ta mesec posvečen ženi ubogega proletarca — tesarja iz Nazareta? Nehote se mi vsiljuje vprašanje, zakaj da so voditelji soc. demokracije proglasili 1. majnik za delavski praznik! Iz krščanskega vidika gotovo ne — ker prvoborniki socialne demokracije, oni, ki so proglasili 1. maj za delavski praznik so bili — smelo trdim — vsi ali pa vsaj skoro vsi sami židje, in da židje nimajo nikakega interesa podpirati krščanstva, je samoumevno. Na to moje vprašanje mi odgovarjajo brošure, v katerih stoji pisano, da je 1. maj dan prebujenja narave iz mrtvaškega zimskega spanja; in kot se narava prebudi iz globokega sna, v katerega jo je potisnil sneg in mraz, ravno tako naj se proletarec zdrami iz odrevenelosti in duševnega spanja. Sicer je to samo na sebi čisto dobra razlaga, samo na nekaj ti gospodje niso pomislili, namreč na to, da se narava prebudi že povečini malo prej kot 1. majnika! Nehote so ti voditelji zašli na pot, katera se nam kršč. socialistom zdi najbolj važna, — to je na versko pot! Ljubezen, svoboda, bratstvo — vse te lepe besede nam je zapisala sv. Cerkev, preden se je komu sanjalo, da se bode kedaj rodil kak Marks, Lasalle, Bebel, Kautsky! Toda pustimo ta vprašanja, ker sicer bi nam zopet kdo očital, da sejemo razdor v proletarske vrste, dasiravno mi vedno in povsod naglašamo, da je solidarnost vseh delavskih organizacij in vsega delavstva sploh nujno potrebna. Dokler delavec ne bode podal svoje žuljave desnice svojemu bratu sodelavcu odkrito in pošteno, tako dolgo bode padal bič po njem, po njegovi ženi, otroci! Zato pa se zavedaj ti kršč. socialci, ti soc. demokrat, komunisti itd., da »v slogi je moč«, Pokaži na svoj delavski praznik, da le takrat lahko pričakuješ odrešenja

iz suženjstva ako bomo delali vsi za enega in eden za vse.

1. maj! V duhu vidim korakati z zastavami in godbami neštete množice mož, žena in otrok po celem svetu. Niso oblečeni v svilo in baržun, niso preobloženi z zlatom in dragulji, ne, revni so, izmučeni, upognjenih hrbtov, s težavo se pomikajo naprej, — a iz upadlih obrazov jim pa žari neko veselje, — oči se jim svetijo navdušenja — saj danes je 1. maj! Vsa ta velikanska, ta mnogo milijonov broječa množica na celem svetu čuti potrebo združenja, čuti potrebo sloge. In to velikansko gibanje ni delo posameznih mož, temveč so produkt idej, stremiljenj te množice, katere sicer čuti: to bi moralo biti tako, ono drugače, — a ne najde pravega izraza, ne najde temelja, na katerega bi se postavile take ideje, katere ne bi ostale samo iluzije, temveč bi zadobile konkretno obliko, katera bi odgovarjala težnjam in potrebam teh mas. V dokaz zato naj nam služi Rusija. Ni bil Ljening oni, ki je povzročil revolucijo, — on je bil samo orodje, katerega se je poslužil ruski mužik, da izvede svojo idejo, da prevrne vladajoči caristični sistem, da uniči buržuazijo, katera ga je s knuto silila k pasji pokorščini, da zlomi in raztrga vezi, katere so ga zasužnjile. Ni bil Ljening oni, kateri je vcepil ruskemu narodu hrepenenje po odrešitvi iz suženjstva, ni bil on tisti, ki je navdušil narod po izobrazbi, — ne, ravno nasprotno — ruski narodi sami so želeli zapadno-evropske omike, do katere pod carjem niso imeli dostopa. Ruski kmet in delavec sta morala ostati analfabeta iz čisto enostavnega kapitalističnega nazora, da čim bolj je ljudstvo nevedno, tem lažje delajo z njim, kar hočejo. In ali so naši kapitalisti kaj boljši?

Velike ideje so se pač mnogokrat rodile v sobah velikih mislecev, — ne oporekamo tega — vendar so pa malokdaj našle odmev v širokih plasteh množice, to pa vsled tega, ker se ti misleci niso mogli poglobiti v mišljenje in potrebe ljudstva samega, ker niso živeli z njim, ker po večini niso poznali njegove duše. Le kdor živi z delavcem ali kmetom, kdor z njim dela od zore do mraka, se trudi za vsakdanji kosček kruha, le kdor z njim živi duševno življenje — le oni zamore pojmovati njegove težnje, njegove potrebe. In koliko imamo onih takozvanih inteligentov — idealistov, kateri bi se toliko ponižali, da bi počivali s svojim sočlovekom pod slamnato streho na trdi postelji, jedli z njim v oblicah krompir, trd kosček črnega kruha, ter vstajali zjutraj ob treh, štirih, se trudili ves dan na njivi v potu svojega obraza, pod žgočim solncem, ali stali v tovarni pri stroju v zraku, prepojenem raznih smrdljivih plinov, v rudniku, kjer bi s krampom in lopato nalagali črni demant, v samih spodnjih hlačah, v duševni atmosferi, v vedni nevarnosti, da se utrga cela skala premoga nad glavo, ga pokoplje pod seboj in zmečka kot gnilo hruško; v večni nevarnosti, da se vnamejo gorljivi plini ter ga sežgejo pri živem telesu!! Koliko teh gospodov ima dovolj potrpežljivosti, čuti dovolj idealizma v sebi, prenašati vse te težkoče na lastni koži; kdo ima

toliko človekoljubja, da zapusti udobno stanovanje, luksuzna kosila in večerje, gledališča in zabave, ter gre ven med narod, kmeta in delavca, ter živi z njem tako dolgo, da bode proučil dušo priprostega človeka? Pojdite se solit vi »idealisti« s polnimi trebui, oblečeni v drago kožuho in polnimi denarnicami! Vi velekapitalisti, veleposestniki in vampirji — pardon — bankirji, pojdite tja in pogledajte v dušo delavca-trpina, pogledajte v njihov in njegove družine želo, na njegovo obleko, ne! — na cunje, v katere je on in družina odeta, ter recite, kakor je že vaša navada: »delavcu se dobro godi« — ako vas ni sram! Pojdite vi vsi, kateri uživate vse naslade tega sveta med to množico, katera vas redi, od katere žuljev se debelijo vaša lica in trebui ter se polnijo vaše blagajne, — pojdite med nje in jim lajšajte njih bedo, njih trpljenje. Vemo sicer, da je naš klic glas vpijočega v puščavi, — vemo, da vi čakate, da se ljudstvo upre s silo, vemo, da imate za te ljudi, kateri so gurali za vas, nekateri celo svoje življenje, pripravljene bajonete in topove. Delavstvo pa tudi dobro ve, da nima teh morilnih priprav na razpolago, dasiravno jih je samo izgotovilo, in so vsi ti »instrumenti« produkt njegovih rok, njegovih možganov; radi tega pa ako hoče delavstvo zmagati v tem neenakem boju mora imeti zavest, da le »v slogi je moč«. Ako bomo pa metali polena drug drugemu pod noge, tedaj tovariši in sodelavci, nikar ne pričakujemo, da se nam kedaj uresničijo naše želje, želje po svobodi! Zato pa vam vsem kličem danes 1. maja: Proletarci! Sloga, sloga in zopet sloga!

Jože Gostinčar:

1. majnik.

Veselo se probuja narava. Drevje se odeva v zeleno listje in divno cvetje. Ptički žrgole in hvalijo Stvarnika za novo življenje. Posebno pa je vesel človek spomladi, ker mu vsa narava spričuje novo vstajenje. Vsi ljudje se radujejo in po svoje proslavljajo posamezni stanovi ta lepi čas.

Tudi delavsko ljudstvo hoče biti deležno tega veselja.

Toda delavec ne praznuje tako kakor drugi. On, ki vstvarja po tovarnah, v podzemeljskih jamah, na železnici, po delavnicah, na polju, v vinogradih, na vodah in v gozdovih splošno dobro in blagostanje večinoma za druge, nima časa in ne moči za splošno praznovanje in razveseljevanje v prosti naravi.

Vsled tega praznuje delavstvo prvi majnik.

To pa ni praznik zabav in drugih podobnih stvari, temveč praznik protesta proti krivičnemu socialnemu redu in manifestacija za popolno državljanska prava delavstva.

Krivičen socialni red se znači v tem, da je delavec danes še odvisen in podrejen kapitalističnemu sistemu sedanje družbe, katera mu ne priznava za njegovo delo polne odškodnine vrednosti njegovega dela.

Delavec ni svoboden. Delodajalci si prisvajajo nad delavci pravico podreditve, ki daleč presega zvezo z delom samim.

To znači popolno odvisnost delavca od delodajalca, kar z ozirom na žrtve ki jih prinaša delavstvo ni v skladu.

Delavci nimajo nikakega vpliva na upravo podjetja, dasi zalagajo v podjetje vse kar premorejo — sami sebe.

Delavstvo pa ta dan manifestira tudi za popolne državljanske pravice in enakost v družbi.

Krščansko delavstvo pridružuje tem protestom še protest proti golemu materializmu na celi črti. Krščansko delavstvo je uverjeno, da materializem sam ne more urediti socialnih razmer, zato je treba idealnih nazorov, notranjega čuta in zavesti posameznika, pravega čuta ljubavi do bližnjega in pravičnosti. Vse to pa nosi v sebi krščanstvo in nikdo drugi.

Vera v Boga bodi delavskemu ljudstvu zvezda vodnica. V tej veri in temu prepričanju bo našel delavski stan pravo pot do svoje sreče, svobode in blagostanja in svojega — vstajenja!

V tem imenu praznujmo prvi majnik in manifestirajmo za svoja prava!

France Kremžar:

Iz preteklosti v prihodnost.

Majnik je zgodovinski mesec v delavskem gibanju. Dne 15. majnika 1891 je v usodnem času izšla znamenita okrožnica papeža Leona XIII. o delavskem vprašanju, ki je očrtala s krščanskega stališča boj med kapitalom in delavcem, in ki kakor tromba jerihonska kliče moderni družbi: »Sramota je, človeka-delavca izrabljati kot pridobitno sredstvo! Še pred Leonom XIII. so Lacordaire, Ketteler in drugi povdarjali potrebo krščanske misli v socialnem delavskem gibanju.

Dne 6.—12. maja 1893 se je vršil mednarodni delavski socialistični kongres v Curihi, ki je sklenil med drugim boj za 8 urni delavnik. Obvezno je bilo tedaj, že od l. 1889 uvedeno praznovanje 1. majnika, sklenjeno za vse socialistične organizacije. Sklenilo se je, da bodi 1. majnik manifestični dan za 8 urni delavnik. Od tedaj dalje se je vršil boj celokupnega delavstva za uveljavljenje 8 urnega delavnika — skozi celih 30 let. Danes pa se bori delavstvo za ohranitev 8 urnega delavnika.

Še poprej, predno je socialdemokracija pri nas na Slovenskem započela kako resnejše delovanje, je krščansko socialno gibanje pod vodstvom dr. Kreka stalo v polnem razmahu. Zborovanja, tečaji so se vršili, ustanavljala so se kat. delavska društva, snovali krščansko-socialni časopisi, ki so vneto in radikalno oznanjali krščansko-socialni delavski program. Medtem ko se je krščansko-socialno gibanje v Avstriji započelo po Vogelsangu, na katerega se je v svoji prvi dobi naslanjal tudi dr. Krek, po Vogelsangovi smrti začelo spreminjati v gibanje malega meščanstva, puščajoč in prepuščajoč delavske mase ob strani, se je kršč. socialno gibanje pri nas vedno naslanjalo na najširše plasti delovnega ljud-

stva. Podoben razvoj kot pri nas vidimo v Nemčiji in Italiji ter sedaj tudi na Češkem.

Za ogromno večino delovnega ljudstva postaja vedno jasnejše spoznanje, da mora vsako materialistično gibanje v delavstvu končati z bankerotom. Zato tudi delavske množice nimajo več toliko smisla in umevanja za tisto blazno sovraštvo zoper vero in cerkev, ki bi jo hoteli lajnati še vedno nekateri »voditelji« socialističnega delavstva. Bilo bi to ne le nespametno, ker ni nikjer podprto, marveč tudi škodljivo. Danes ima kapitalizem, ki je svobodomiseln izvir materializma in mamonizma, največ interesa na tem, da pozornost zatiranih obrne na drugo točko, da jih lažje striže in skubi. Nespametno je danes oznanjati v delavskih masah boj proti veri in Cerkvi, ker le ta je od početka do danes bila nositeljica pravice, tudi socialne pravice.

Leon XIII. pravi v svoji znameniti delavski okrožnici od majnika 1891, da je individualno-liberalni duh podrl stare delavske organizacije iz krščanske dobe ter s tem oropal delavstvo vsake zaščite. In kakle so bile te organizacije, ki so v krščanski dobi branile delavstvo? Bile so prepojene s krščanstvom, polne notranje sile in napadalne moči, ki so se znale postaviti po robu celo najmočnejšim tiste dobe v imenu pravice in ljubezni. Človek tedaj ni bil pridobitno sredstvo, marveč je vedno ostal — človek! To nam kažejo pravice, ki so jih uživali delavci, to nam kaže delovni čas, delovne plače ter skrb za obolele in obnemogle!

Povprečno je delal delavec le 4 dni na teden. Zaslužek pa tak: V Avgzburgu je zaslužil zidar delavec okrog l. 1500. na dan toliko, da si je za enodnevno plačo lahko kupil: 5—6 funtov najboljšega govedine, 1 bokal vina, 15 jajc in 3 hlebce kruha. — V Amiensu na Francoskem si je delavec za eno tedensko plačo lahko kupil voliča. Večkrat so delavci predrli navadni tedanji plačilni sistem ter delali z mojstrom »na tretji in pol fenig« — dobili so od donosa skupnega dela eno tretjino ali celo eno polovico! Rudarji so smeli delati le 8 ur na dan v oddelkih po 4 ure — to je bilo l. 1579! — ker je po soglasnem mnenju daljše delo v rudniku za zdravje delavca škodljivo! In za obnemogle ter obolele delavce so se dvigale povsod velike zgradbe, ki so jih ustvarile ali organizacije same ali pa so jih dali zgraditi drugi krščanski ljudje.

Materialistični liberalizem je iz delavca napravil pridobitno sredstvo za sé, postavil v ospredje lastni dobiček, kapitalistični družabni red je zavrzel krščansko moralno v socialnem in gospodarskem življenju, da je lažje izžemal delovno silo svojega sobrata. Zato krščansko delavstvo, ki stoji v bojni vrsti krščanskega proletariata, zato se krščanski socialisti zavedajo, da je treba najostrejšega boja proti kapitalističnemu družabnemu redu ne le iz skrbi za lastno družino in lastni stan, marveč veliko bolj radi njegove nemoralnosti. Zato mora ta boj sloneti na načelih morale, krščanske etike. Kdor hoče kaj drugega, temu je več sovraštvo do krščanstva kot pravica in blagostanje delavskih slojev.